

AUSPICE DRO!

DISPUTATIO PNEUMATICA
De

POTENTIA DEI.

Quam

Indultu veniâq; Amplissimi Colle.
gii Philosophici in Academiâ
Percelebri Aboensi,

PRÆSIDE

Viro Clarissimo

M. DAVIDE ERND/

Lingvarum Orientalium Professore
Reg. Ordinario.

PRO GRADU MAGISTERII *consequendo*
defensurus est

ERICUS W ALLENIUS

Ost: Bothn. Finno,

die 28. Mensis Maji Anno. 1692. in Audito-
rio Maximo ante meridiem.

Impr. ABOÆ apud JOH: WALLIUM.

Isac B. Carlsson

ADRIAN DE
POTTERIA BEL

POTTERIA BEL

Indulu v...
P...
P...
P...

DAVIDE

Reg. Ord...

THE GRAND...

ERICUS WALLINUS

...

...

Handwritten signature or name at the bottom of the page.

IN NOMINE JESU.

THESIS I.

Æteris hâc vice omiffis, quæ ad Definiti explicationem obtinendam adduci solent, paucis tantum attingemus vocis Potentiæ Homonymiam, quippe cujus expositionem nostro instituto præcipuè existimamus profuturam. Non autem per illam intelligimus Potentiam quamlibet activam, veluti vires agendi spiritibus creatis divinitus concessas; neque reliquorum entium, quæ tum respectu originis tum operationum à suprema dependent causa, munia sub exequendi promptitudinem; nedum passivam qualis competit materiæ consideratæ quatenus & sub notionem causæ, & effecti intellectui obicitur: sed eam, quæ activa quidem appellari meretur maximè, quam tamen

juxta sub conceptu infinitatis celebrari par est, accidentium videlicet exemptam numero, & nulli creaturæ communicabilem, summaque perfectione ad omnia se extendentem, quæ fieri manifestam non involvunt contradictionem. Ejus naturam thesibus sequentibus, Deo bene juvante, in conspectum producemus, quantum hoc loco eam explicare convenit.

THESIS II.

Smingius (a) apud Voetium statuit ~~femina prima, unde omnis notitia naturalis haurienda est, alioque nomine~~ ~~νοῦσις ἐνοῦσις~~ vocari solent, eousque ~~non pertingere, ut eorum ope in cognitionem omnipotentiae Divinae quis assurgere valeat; sed ex alio fonte illam esse derivandam, copiosissimis videlicet scripturae Sacrae Archivis. Sed quemadmodum Pelagiani, & iisdem carentes tibiis, veritatis limites impio transgrediuntur saltu, intimamque natu-~~
ræ

(a) *Kilianus Rudrauff. Metaph p. 793*

ræ corruptionem conantur palliare argumentis ex cæca rationis pharetra petitis, dum ajunt lumen naturæ, si accesserit exercitium, sufficere saluti consequendæ: Ita Smisingius in alterum delapsus extremum censeat hominem non tantum concreata excellentia exutum, quod verissimum est, sed etiam rationis usupene esse privatum. Quamdiu itaque sartum tectumque manet hominem anima intelligente esse instructum, juxta adfirmandum est principia innata non tantum deducere nos in cognitionem rerum naturalium, verum etiam ipsius naturæ auctoris, tum qua existentiam, tum qua attributa illam denominantia. Promissis staturi nostris, statim Definitionem Omnipotentia Dei desumptam ex b. m. Doct. GEZELIO, Episcopo quondam Excelentissimo (b) hic, ante cætera quæ considerare convenit, exhibemus conspiciendam: Omnipotentia est attributum Dei positivum, juxta

A3

quod

(b) vid. Pneumat. p. 184.

Definitio

quod is omne illud, quod fieri nullo plane modo repugnat, efficere extra se posse concipitur. Licet res quam hic expendimus sit perfectissima, tamen quo minus illa aptari queat perfectæ definitionis regulis, requirentibus genus proximum & differentiam specificam, obstat & identitas illius cum essentia divina, & stupenda ejusdem ἰξοχνη: quin & imperfectionis implicatio, qua laborant angusti prædicamentorum termini, quibus entia tantum creata includi apta nata sunt. Quare vocabulum attributi hic non ambulat pari passu cum secundo prædicabili, multò minus accidens subjecto inhærens denotat; Sed solummodo adhibetur loco conceptus convenientiæ explicantis essentiam divinam, cum qua a parte rei planè coincidit. Respectu autem nostri atq; objectorum inter essentiam & idioma formalis tantum exurgit differentia. Intellectus enim noster non potest semel & simul nisi unicæ rei esse intentus. Itaq; sub diversis & quidem inad-

æqaa-

æqvatis mentis operationibus unum idemq; objectum sibi per omnia simile, quo ad ejus fieri potest, examinat & apprehendit. Omnipotentiam Dei esse Idioma ενεργητικόν. & θετικόν cum apud omnes extra dubitationis aleam sit positum, id ipsum pluribus exponendo, nunc actum non agemus.

THESIS III.

Jam instituti ratio exigit, ut objectum Omnipotentiaë expendamus, quod absolvent ea, quæcunq; sunt agibilia sine implicatione defectus in essentia Dei sanctissima, & absq; contradictione orta ex terminorum immediatâ repugnantia, evertente veritatem divinam & impingente quoq; in canonem absolutæ infallibilitatis: duo contradictoria nunquam possunt esse simul vera & falsa. Fuere quidam inter quos Plinius (c) & Plutarchus, eo irretiti errore, ut existimarint illud Omnipotentiaë Dei haud exiguam detrahare partem, quod dentur

Objectum
c

(c) Ruderauff. 1. d. p. 792. col. 2

dentur actus peccaminosi, quibus Creaturæ lapsi obnoxie se immaculant & tam longo intervallo ab essentia divina distant, ut impossibile sit illos in ea reperiri. Sed decuit ipsos novisse non dari actionum malarum causam efficientem propriè dictam, quin potius tales edentem maximis scaterere imperfectionibus: illi namq; actus deviant ab bono honestoq;, in quod & Deus ipse ob sanctitatem perfectissimam fertur summa cum aacritate, & quod creaturæ mandata sua initio exequi valenti legibus latis faciendum definivit. Neq; peccare pars libertatis est, sed omnino involvit impotentiam ea agendi, quæ juxta tenorem virtutis præstare decet: Deus autem ut est agens liberrium, ita etiam hoc ipso ejus Omnipotentia maxime elucet, quod ea effectui dare valeat, quæ non tantum vires exsuperant circumscriptas, sed & rationis excedunt captum; quod a peccati contagio adeo sejunctus sit, ut sanctitas ejus eo infici nunquam possit.

Constituunt itaq; objectum Omnipotentiae divinae omnia possibilia, non relate i. e. respectu potentia^e finitae sic dicta, sed absolute accepta, ita ut excludantur quævis impossibilia pariterq; necessaria. Unde liquet Omnipotentiam ambitu suo complecti non tantum entia realia, illa producendo, sustentando & annihilando verum etiam non entia, h. e. quæ sunt sine existentia, & potentiam in actum deduci permittunt. Vocantur autem absolute possibilia, quæ non implicant contradictionem manifestam & veram. Oritur autem illa, vel ex ratione potentiae divinae, (d) quando ea illi attribuuntur, quæ naturæ ejus sunt contraria. Ita falli non potest Deus ob sapientia^e suæ amplitudinem, qua omnia intuetur actu simplicissimo præterita, præsentia atq; futura; nec peccatum committere ob immutabilem & absolutam sanctitatis suæ perfectionem; nec aliter manifestare voluntatis suæ arcana consilia,

(d) Conditi. in Hist. lib. de Deo p. 87 & seqq

significationum apparatus, retentis iisdem vocabulis, non mereatur nomen confusionis. Qui Deum ita creasse Lingvarum contendunt multitudinem, quemadmodum principio produxisse constat unicam, a verbis textus justo longius non abeunt, cui omnino hærendum censemus. Ne vero ipse nihil statuendo in aliorum opinionibus recensendis frustra tempus consumere videar, illorum cum priori conjungo sententiam, qui insignem hanc confusionem, consonarum & punctorum permutatione, μεταθέσει, subductione & accentuum diverso situ absolvi credunt, quo variato alius sæpe gignitur sensus. E. G.

*Est vere procerum, procerum corpus
habere.*

quæ diversæ syllabæ elevatio, diversam quoque involvit notionem. Hæc itaque gravi pœna elatum illorum coercuit animum vindicta Divina, ut rupto fœdere urgenteque necessitate coacti fuerint mutare consilium, atque infelici eventu labori suo respondente, domicilia alibi quærere; cujus exilii metu ad tanti facinoris adacti fuerant audaciam

daciam. Linguam tamen primævam non tantam sensisse corruptionem existimabimus ut in univēsum pristinum amiserit nitorem; sed penes Eberi posteros manserit integra, loco divini pignoris certissimique argumenti, illos præcipue cœlestis fore participes favoris, qui obsequium erga Creatorem testati fuerunt, improbando reliquorum impium institutum, atque illis operam denegando. Quot autem linguarum farragines emerferint in hac γλωττοσύχουσι, cum catalogus earum, quem varii varium recensent, meris innitatur conjecturis, haud vitio versurum nobis existimamus cordatum Lect. si hanc litem decidere prætermiserimus. Hic verò interponere volupe est verba Johannis Goropii Becani (n) quibus super (n) hâc controversia suam fert sententiam: *Alst. quot vero linguæ vel nunc sint, vel olim fuerint, quamvis quidam definire tentarint: Ego tamen nemini puto liquere, & non magnopere nostra interesse.* ^{Cbro. Thes. pag. 139.} Præstat igitur eruditam fateri inscitiam, quam obscuris conceptibus errori præbere occasionem. Sed antequam huic mem-

stri deserunt domiciliū; tum quā modum agendi. Quomodo potentia illa ab omnibus circumscriptionis terminis est immunis, ita nullum opus in rerum natura existens, ut ut (vavissime) nostros delectet sensus, ostendi potest, quod exhaeriat infinitas Omnipotentiae vires, & ubi illius sistatur promptissima agendi facultas. sed haud dubie possit quamdiu ipsa manserit infinita, manebit autem in æternum, unum altero perfectiorem & præstabiliorem producere effectum. Hic distingvi poterit inter modum agendi, qui semper est perfectissimus, & res ipsas, quæ variis perfectionum gradibus invicem differunt. Distinguat quidam inter melius adverbialiter (f) & nominaliter sumptum, quod eandem quam nos defendimus, comprobat sententiam. Dividunt non pauci potentiam Dei in ordinariam, & extra ordinariam sed cum utraq; sic actualis, totam non adæquat potentiae divinae latitudinem.

Com-

(f) *Did. Rudeauff: p. 801 col. 1*

Commodiffimè ergo distinguitur in
 ordinariam & absolutam; Hujus natu-
 ra in eo confistit, ut non dicat rela-
 tionem ad cætera attributa, sed solum-
 modo indigitet, quod Deus possit per
 omnipotentiam simpliciter efficere; Illa
 vero ad alios relata essentiam divinam
exprimentes conceptus, versatur tan-
 tum circa ea, quæ voluntas divina ef-
 ficienda esse determinat. Modo di-
 ctum fuit utramq; potentiam, ordina-
 riam scilicet & extraordinariam esse
 actuales; per priorem concurrit Deus
 ad actiones causarum secundarum jux-
 ta leges naturæ præscriptas & ordinem
 a se principio institutum, sed modo di-
 versiffimo; nam actionibus a norma
 legis declinatibus morum tantum lar-
 gitur & sustentat naturalem, vitium
 autem adhærens operationi causæ se-
 cundæ adscribendum est. Intuitu po-
 sterioris agit Deus præter & supra or-
 dinem communem, quo modo suppo-
 sitorum actionem vel suspendit, vel
 pro-

propria à suis subjectis, separat, ut si-
 statur motus solis per naturam illi in-
 ditus, ferrum innatet aquæ, ignis a-
 mittat vires comburendi, aqua quæ
 propriis communiter non continetur
 terminis, instar corporis solidi fulcia-
 tur sua ipsius superficie. Potentia Dei
recte quoq; (g) in naturalem & li-
beram dividitur, illa actus ad intra,
 qui ex necessario naturæ divinæ prin-
 cipio proveniunt, complectitur, ut gi-
 gnere, nasci, procedere. Hæc vero nem-
 pe libera potentia comprehendit o-
 mnia quæ absolute a Deo fieri possunt.
 Libertas hic non opponitur coactioni,
 sed necessitati, absoluta enim necessi-
 tate Deus genuit filium, hic natus est,
 atq; tertia persona ab utraq; processit.
Theodorus Beza distingvit inter δύναμιν
& ἐξουσίαν, ut realem & verissimam
 communicationem *ἰδιωματῶν* tanto im-
 pugnet feliciter cum hanc quidem
 Christi humanæ naturæ adscribit, il-
 lam vero eidem communicatam mor-
 dicus

(g) *Cundis. in Hutter. l. x de Deo. p. 86*

dicus negat. Sed notandum, quod dudum a Theologis Orthodoxis observatum novimus, eam locum invenire distinctionem tantum in humanis, nam sæpe mortalis conditio a proposito ob virium defistere cogitur defectum, qui in Deum nullius respectu operationis cadere potest.

THESIS V.

Inter duas illasq; præcipuas scholasticorum sectas Thomistas scilicet & Scotistas acerrimè disputatum fuit, utrum posset Deus producere effectum actu infinitum? Hi adfirmativam multirationibus propugnarunt sententiam: Illi e contrario negativam susceperunt defendendam, quæ veritati etiam omninò est consentanea. Infinitas enim actualis est solius Dei essentielle attributum; quod si quis effecto alicui adscribendum existimaverit, manifestissimæ contradictionis notam evitare non poterit, quæ infertur tum ratione producentis infiniti qui neminem præter se ipsum, tam sublimi ornam
tum

rum majestate ferre potest; tum respectu quoque effecti, quod a causa æquivoca univocum fieri nequit, hoc modo tolleretur etiam suam ipsius essentiam, ut in antecedentibus ostensum fuit. Quæritur etiam solet: an præter necessitatem statuam Theologi absolutam Dei potentiam cum ordinaria & extraordinaria sufficiat ad actiones divinas? At sciendum illam realiter ab hisce duobus potentiarum divinæ modis non differre, sed prorsus intuitu essentiarum esse eandem. Notari quoque meretur rectè a Theologis mentionem fieri potentiarum absolutarum, siquidem Deus juxta illam omnia simpliciter facere potest; in qua consideranda oculi mentis humanæ plusquam nocturnarum ad solis jubar cæcutiunt. Prociudensendentem viginti argumentis possibilitatem mundi ab æterno condendi reperies à Pererio (h) convulsam atque refutatam. Memor brevitatis propositæ hic terminum statuo. B. L. Deo supplici prece commendans & ipsi optima apprecans fata.

Lib. 15 Phys. p. 778. & seqq.

SOLI DEO GLORIA.